

Nr 1281

Av herr **Larsson** i Umeå **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129, med förslag till ändring i kommunallagen (1953:753) m. m.

(Lika lydande med motion nr 1108 i Första kammaren)

Proposition nr 129 innehåller förslag av stor både principiell och praktisk betydelse för kommunerna och de kommunalpolitiskt verksamma. I flera avseenden anser vi förslagen väl utformade. I andra delar är de emellertid enligt vår mening inte helt tillfredsställande. Vi får därför framföra vissa synpunkter och förslag, som bör beaktas under utskottsbehandlingen.

Valkompetens

De nyvalda fullmäktiges valkompetens skall enligt propositionen omfatta alla val, som fullmäktige skall förrätta för tiden fr. o. m. årsskiftet efter det år, då fullmäktige valts. Vi ansluter oss helt till denna uppfattning men anser, att utformningen av de aktuella bestämmelserna (13 § fjärde stycket kommunallagen) inte täcker vad som åsyftas. Valkompetensen har där beskrivits så, att den avser dels de befattningar inom kommunen, vilka blir lediga vid årets slut, dels andra val, vilka »enligt lag eller annan författning» ankommer på fullmäktige. Härav följer, att val till exempelvis styrelser i kommunala bostadsstiftelser, som stadgenligt skall förrättas av fullmäktige, inte kan anses ankomma på de nyvalda fullmäktige. Om den citerade lagtexten kompletteras med orden »eller eljest», skulle denna brist botas. Vi föreslår att så sker om mandatperioden för de nya fullmäktige inte skall börja den 15 oktober, som föreslagits i en partimotion från folkpartiet.

Presidievalet

Ett nära samband med frågan om de nyvalda fullmäktiges första sammanträden har frågorna om tidpunkten för deras val av det egna presidiet och om ordförandeskapet intill dess nämnda val skett. I propositionen föreslås — genom en ny bestämmelse i 11 § andra stycket — att ordförandeskapet vid sammanträde under ett år, då allmänna val av fullmäktige ägt rum, skall utövas av den som valts till ordförande för nästkommande år och att intill dess ordförandevalet förrättats ordförandeskapet skall utövas av den som fullmäktige, dvs. de gamla fullmäktige, därtill särskilt utsett. Utformningen av bestämmelserna synes inte ge något ut-

rymme för två eller flera sammanträden med de nyvalda under ledning av den interimistiske ordföranden. Det kan vara lämpligt att ordförande för det kommande året väljes samtidigt som nämnder och styrelser väljes. För att detta skall kunna bli fallet bör någon skyldighet inte föreligga för de nyvalda att redan vid sitt första sammanträde välja ordförande. I enlighet härmed bör stadgandena i de båda första satserna i andra stycket av 11 § ersättas av en föreskrift av förlagsvis följande lydelse:

Vid sammanträde som under år, då allmänna val av fullmäktige ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas, intill dess ordförande valet för nästkommande år förrättats, ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Departementschefens uttalande i propositionen, att ordningen mellan olika val inte bör regleras och att därför ordförande valet kan förläggas antingen före eller efter andra val, ger såvitt vi förstår ingen klar anvisning om möjligheterna för fullmäktige att underlåta att välja ordförande vid sitt första sammanträde. Med den av oss föreslagna utformningen av lagtexten bör denna osäkerhet vara undanröjd samtidigt som den fördelen vinnes att det även fastslås att hela presidie valet sker under ledning av den interimistiske ordföranden.

Suppleanter

I den sedan länge diskuterade frågan om suppleanter för fullmäktige har departementschefen intagit en ståndpunkt som innebär att kommunerna själva får avgöra om suppleanter skall finnas. Man bör givetvis respektera kommunernas självbestämmanderätt och så långt det är möjligt ge dem frihet att besluta bl. a. i ärenden angående organisation och verksamhetsformer, och man bör även uppskatta departementschefens inställning i detta hänseende. Detta hindrar dock inte att man i frågor av allmänt principiellt intresse får acceptera ett visst mått av tvång. Vi kan för vår del inte finna att det är lämpligt att lägga avgörandet om införande av en suppleantinstitution i den enskilda kommunens hand. En fråga av denna natur bör inte få bli beroende av den uppfattning som en majoritet inom fullmäktige hyser. När nu ett system med suppleanter för fullmäktige blir lagfäst, bör steget tagas fullt ut och den nya ordningen i princip tillämpas genomgående. Vi föreslår alltså att suppleanter skall finnas i alla kommuner möjligen med undantag av dem som ingår i kommunblock och kommer att bestå såsom självständiga enheter under nästa mandatperiod.

Gruppsuppleanter

Bestämmelserna om suppleanter bör enligt propositionen utformas så att antalet suppleanter inte blir ohanterligt stort och så att suppleanterna kommer att fungera såsom gruppsuppleanter. Man har emellertid anledning fråga sig, om det förstnämnda önskemålet verkligen blir tillräckligt beaktat med de i propositionen förordade reglerna, som går ut på att antalet suppleanter för varje parti normalt skall motsvara hälften av det antal ordinarie platser partiet erhållit. Om exempelvis i en kommun ett parti har besatt 27 platser, skall för dessa ledamöter finnas

14 personer, som skall utgöra suppleanter för partiets fullmäktige i den särskilda bemärkelse det här gäller. Något verkligt behov av så många suppleanter kan partiet knappast ha. En modifiering av reglerna är därför önskvärd. Vi anser det angeläget att denna fråga ingående prövas under utskottsbehandlingen. En tänkbar lösning synes vara att man överlåter åt de nyvalda fullmäktige att bestämma hur många av de vid sammanräkningen »inräknade» efterträdarna, som skall utgöra suppleanter i kommunallagens mening, under iakttagande av en lämpligt avvägd föreskrift om ett visst minimalt för varje parti.

Suppleants inkallande och tjänstgöring

I motsats till vad som gäller i fråga om suppleanter i kommunernas nämnder skall enligt propositionens lagförslag suppleanterna för fullmäktige alltid kallas till sammanträden i samma ordning som de ordinarie ledamöterna. Den principiella skillnad mellan kallelse till och underrättelse om sammanträde, som kommunalrättsligt finnes för nämndernas vidkommande, skall sålunda ej äga någon motsvarighet vid det representativa organets sammanträden. Av praktiska skäl bör detta godtagas, och vi har inte heller något att invända mot de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om kallelseförfarandet i 14 §. En viss motsägelse föreligger emellertid mellan lagtext och motiv genom uttalandet att suppleanter alltid bör »underrättas» om fullmäktigesammanträde.

Utformningen av den nya paragrafen om suppleanternas tjänstgöring — 14 a § — tyder på att man räknat med ett särskilt förfarande i fall då suppleant skall kallas till tjänstgöring. Bl. a. talas där om hinder för »kommunalfullmäktig eller behörigen kallad suppleant». Har kallelsereglerna i 14 § iakttagits, måste likväl både alla fullmäktige och alla deras suppleanter vara »behörigen» kallade till sammanträdet. Härom kan det såvitt vi förstår inte råda någon tvekan, och att här använda landstingslagens bestämmelser som förebild måste vålla osäkerhet om stadgandets rätta innebörd. Vid ett system med gruppssuppleanter bör man — såsom departementschefen även anfört — kunna förutsätta att suppleanterna i allmänhet kommer att vara närvarande vid sammanträdena. Då det formella kallelseförfarandet enligt 14 § nu skall avse också suppleanterna, har man enligt vår uppfattning all anledning att räkna med att dessa i regel inställer sig minst i den utsträckning, som erfordras för att fylla luckorna i fullmäktiges led. Under sådana förhållanden bör suppleanter, som när sammanträdet skall börja infunnit sig, få inträda som fullmäktige i den ordning de står i tur härtill utan att detta skall behöva ha föregåtts av några särskilda kallelseåtgärder från ordförandens sida och även utan att några speciella formkrav uppställs i fråga om själva inkallandet till tjänstgöring. I det senare avseendet har detta tillvägagångssätt, såsom framgår av andra meningen i 14 a §, i princip godtagits i propositionen. Vi kommer följaktligen till den slutsatsen att orden »eller behörigen kallad suppleant» kan och bör utgå ur lagtexten.

Vad departementschefen anfört om bestämmelserna i 14 a § ger oss vidare an-

ledning framhålla att utformningen av lagtexten knappast går att förena med motiven. Statsrådet anser att förekomsten av jäv i visst ärende inte skall diskvalificera vederbörande från att deltaga i handläggningen av andra vid ett sammanträde förekommande ärenden, och detta noterar vi med tillfredsställelse. Vi ifrågasätter dock om den lydelse bestämmelserna erhållit tillåter en sådan tolkning. Den jävige skall ju åter få tjänstgöra då hindret upphört, och det kan alltså inte sägas att han »*icke vidare*» kan tjänstgöra. En redaktionell jämkning förslagsvis enligt texten »*eller eljest icke kan tjänstgöra vid sammanträdet*» torde vara till fyllest. Samtidigt bör det från riksdagens sida klart uttalas att suppleant får träda i tjänstgöring — förutom i jävsituationer — endast i fall då en fullmäktig är förhindrad att inställa sig vid sammanträdet och i fall då en fullmäktig, som deltagit i sammanträdet från dess början, måste avlägsna sig från detta för gott.

Beslutsförhet

Blir ett suppleantsystem genomfört är det naturligt och befogat att man också skärper kravet på antalet närvarande för beslutsförhet. Så föreslås även i propositionen, där departementschefen förklarar att bestämmelserna om quorum bör ändras i enlighet med vad som gäller för landsting. Det föreslagna nya stadgandet i 15 § stipulerar emellertid krav på närvaro av »*flera än två tredjedelar*», vilket i vissa lägen innebär en skärpning av landstingslagens motsvarande regel, som föreskriver »*minst två tredjedelar*», och även redaktionellt avviker från de bestämmelser i kommunallagen, enligt vilka annonseringsbeslut och bordläggningsbeslut kan åstadkommas av en minoritet. Enligt vår mening bör det strängare närvarokravet utformas på samma sätt som i landstingslagen.

Interpellation

På föranledande av en framställning från stadsfullmäktige i Stockholm föreslår departementschefen ett nytt stadgande i kommunallagarnas bestämmelser om beslutsförhet, innebärande att fullmäktige skall avgöra vilket krav på närvaro som skall uppställas vid interpellationens besvarande. Det anförda särskilda motivet härför är att interpellationsdebatterna inte leder till beslut.

Enligt vår uppfattning avser lagens quorum-regler endast ärenden, vilkas handläggning utmynnar i beslut. Interpellationsdebatter bör därför anses tillåtna utan att de för beslutsförhet gällande bestämmelserna behöver iakttagas. På grund härav kan det vara en överlopsåtgärd att tillskapa en föreskrift som ålägger fullmäktige att reglera en ordningsfråga för vilken behov av reglering saknas. Vi ifrågasätter om inte den föreslagna nya föreskriften i 15 § andra stycket bör utgå.

I sammanhanget vill vi även beröra en annan fråga, som har samband med interpellationsinstitutet men som icke behandlats i propositionen. Då en suppleant tjänstgör såsom fullmäktig, bör han givetvis äga samma rättigheter som fullmäktigeförsamlingens ordinarie ledamöter. Detta innebär bl. a. att han kan väcka motioner och framställa interpellationer. Vad motionsrätten angår kan man enligt

vår åsikt inte rimligen förutsätta att den skulle kunna ge suppleanten någon rätt att deltaga i överläggningarna vid senare sammanträde, då motionen besvaras eller det ärende motionen givit upphov till blir föremål för sakbehandling. När det gäller interpellationsrätten bör som vi ser det läget principiellt vara ett annat. Det är ett grunddrag i detta institut, att den interpellator som får deltaga i den debatt som ett interpellationssvar kan föranleda. För att säkerställa detta i situationer, där en såsom fullmäktig tjänstgörande suppleant har interpellatorat, bör suppleanten ha yttranderätt vid interpellationens besvarande. Vi föreslår därför en bestämmelse som ger yttranderätt för icke tjänstgörande suppleant när en av honom framställd interpellation besvaras i fullmäktige.

Ikraftträdandet

De i propositionen förordade författningsändringarna föreslås träda i kraft för Stockholms del den 15 oktober 1970 och i övrigt den 1 januari 1971, men de nya bestämmelserna skall dessförinnan tillämpas i fråga om val av fullmäktige m. m. för tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med de fullmäktige som valts år 1970.

År 1968 beslutade ändringar av kommunallagen, varigenom bl. a. valbarhetsåldern sänkts till gällande myndighetsålder, skall enligt då utfärdade bestämmelser före den 1 januari 1971 tillämpas endast i fråga om val av fullmäktige för tid efter år 1970. Sammanställda innebär övergångsbestämmelserna att den nya valbarhetsåldern inte skall gälla vid de val av kommunala förvaltningsorgan som efter 1970 års allmänna val skall förrättas av de nyvalda fullmäktige. En sådan konsekvens kan givetvis ej godtagas. Den torde ej heller vara avsedd. För undanröjande av varje osäkerhet på denna punkt föreslår vi att föreskrifterna om ikraftträdandet av den nu förestående lagstiftningen kompletteras med bestämmelser att de nya regler om valbarhetsvillkor som antogs föregående år även skall tillämpas vid 1970 års nämndval.

Vi hemställer,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 129 måtte beakta de synpunkter och förslag som anförts i motionen samt att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext.

Stockholm den 25 november 1969

Sigvard Larsson (fp)
i Umeå

Gösta Sterne (fp)

Erik Tobé (fp)

Sigvard Rimås (fp)

Gabriel Romanus (fp)
